

SOCIALINĖS ANTROPOLOGIJOS IR ETNOLOGIJOS STUDIJOS

LIETUVOS

23(32)

2023

ETNOLOGIJA

LITHUANIAN ETHNOLOGY

STUDIES IN SOCIAL ANTHROPOLOGY AND ETHNOLOGY

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS
LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY

VILNIUS 2023

REDAKTORIŲ KOLEGIJA / EDITORIAL BOARD

Vida Savoniakaitė (vyriausioji redaktorė / Editor-in-Chief)
Lietuvos istorijos institutas / Lithuanian Institute of History, Vilnius, Lithuania

Auksuolė Čepaitienė
Lietuvos istorijos institutas / Lithuanian Institute of History, Vilnius, Lithuania

Vytis Čiubrinskas
Vytauto Didžiojo universitetas / Vytautas Magnus University, Kaunas, Lithuania

Jonathan Friedman
Kalifornijos universitetas / University of California, San Diego, USA

Anna Gomóła
Silezijos universitetas Katowicuose / University of Silesia in Katowice, Poland

Chris Hann
Maxo Plancko socialinės antropologijos institutas / Max Planck Institute for Social Anthropology, Halle / Saale, Germany

Neringa Klumbytė
Majamio universitetas / Miami University, Ohio, USA

Ulrich Kockel
Aukštumų ir salų universitetas / University of the Highlands and Islands, Kirkwall, UK

Adam Jonathan Kuper
Londono ekonomikos mokykla / London School of Economics, UK

Orvar Löfgren
Lundo universitetas / Lund University, Sweden

Jonas Mardosa
Vytauto Didžiojo universitetas / Vytautas Magnus University, Kaunas, Lithuania

Frederico Delgado Rosa
NOVA universitetas Lisabonoje / NOVA University Lisbon, Portugal

Žilvytis Šaknys
Lietuvos istorijos institutas / Lithuanian Institute of History, Vilnius, Lithuania

REDAKTORIŲ KOLEGIJOS SEKRETORĖ / EDITORIAL ASSISTANT

Danguolė Svidinskaitė
Lietuvos istorijos institutas / Lithuanian Institute of History, Vilnius, Lithuania

Leidyklos adresas / Address of the Publisher:

Lietuvos istorijos institutas
Tilto g. 17, LT-01101 Vilnius
<www.istorija.lt>

Redaktorių kolegijos kontaktai / Editorial inquiries:
El. paštas / E-mail: etnolog@istorija.lt

Žurnalas registruotas / The Journal is indexed in:
European Reference Index for the Humanities (ERIH)
EBSCO Publishing: Academic Search Complete, Academic Search Ultimate,
Energy and Power Source, SocINDEX with Full Text, Sociology Source Ultimate
Modern Language Association (MLA) International Bibliography

Leidybą finansavo Lietuvos mokslo taryba pagal Valstybinę lituanistinių tyrimų ir sklaidos 2016–2024 metų programą (Sutartis Nr. S- LIP-22-43)

TURINYS / CONTENTS

Pratarmė (<i>Vida Savoniakaitė</i>)	5
Editorial (<i>Vida Savoniakaitė</i>)	9

Teminis skyrius: Vilniui – 700 metų / Special Section: Vilnius – 700 Years

Carlo Cubero

Cinematic Affects in War: The Visual Anthropology of Mantas Kvedaravičius	13
Kinematografiniai afektai kare: Manto Kvedaravičiaus vizualinė antropologija. Santrauka	24

Anna Gomóla

How to Explore Vilnius? To Know and to See: Proposals by Kirkor (1856) and Bułhak (1936)	26
Kaip pažinti Vilnių? Žinoti ir pamatyti: Kirkoro (1856) ir Bułhako (1936) vadovai. Santrauka	45

Neringa Klumbytė

Rožytė – Vilniaus legenda: laisvė, mados estetika ir mistika Vidutės Gumbytės Vilniaus istorijoje	47
Rožytė as a Vilnius Legend: Freedom, Fashion Aesthetics, and Secrecy in Vidutė Gumbytė's Vilnius Story. Summary	78

Žilvytis Šaknys

Vilniaus krašto lietuvių jaunimo laisvalaikio atvejis (1920–1939): spaudos publikacijų ir etnografinių lauko tyrimų dermė	80
Lithuanian Youth Leisure Time Case Studies from the Vilnius Region (1920–1939): The Harmony of Press Publications and Ethnographic Field Research. Summary	105

Rasa Paukštytė-Šaknienė

Vilniečių Kūčių valgiai: ar išliko tradicija XXI a. mieste?	108
Vilnius-dwellers' <i>Kūčių</i> Dishes: Does this Tradition Still Exist in the 21st-Century City? Summary	134

Straipsniai / Articles

Rolandas Kregždys

<i>Sovijaus mito</i> faktografijos genezė – etnologinis diskursas	138
Factographic Motifs of the Myth of Sovius: An Ethnological Approach. Summary	168

<i>Daiva Vaitkevičienė</i>	
Rožės liga ir jos užkalbėjimas Musteikoje: žvilgsnis iš etnomedicinės, mitologinės ir socialinės perspektyvos	171
The Disease of Erysipelas and its Treatment by Charming in the Village of Musteika: A Glance from Ethnomedical, Mythological and Social Perspectives. Summary	191

<i>Akvilė Sadauskienė</i>	
Apmąstant pasaką: nuo asmenybės iki šiuolaikinės visuomenės etnografiniame tyrime	194
Rethinking Folktales: From the Personality to Modern Society in Ethnographic Research. Summary	215

<i>Ernesta Dambrauskaitė</i>	
„Diena be nuotykių“: kasdienybės laiko tvarkymas vidutiniame Lietuvos miestelyje	218
‘An Uneventful Day’: Everyday Time Planning in a Medium-Sized Lithuanian Town. Summary	240

Knygų recenzijos / Book Reviews

Neringa Klumbytė. Authoritarian Laughter: Political Humor and Soviet Dystopia in Lithuania (<i>Gediminas Lankauskas</i>)	243
Ieva Jusionytė. Slenkstis: pavojai ir pagalba JAV–Meksikos pasienyje (<i>Darius Daukšas</i>)	247
Rima Praspaliauskiene. Enveloped Lives: Caring and Relating in Lithuanian Health Care (<i>Jolanta Kuznecovienė, Eimantas Peičius</i>)	249
Lietuvių-karaimų kalbų žodynas. A. Špakovska (sud.) (<i>Šarūnas Rinkevičius</i>)	253
Galina Miškinienė. The Kitab of Ivan Lutskevich: A Monument of Lithuanian Tatar Culture (<i>Egdūnas Račius</i>)	256
Klaipėdos krašto konditerijos atradimai. Kepiniai (<i>Jurgita Senulienė</i>)	259

In Memoriam

Jonathan Hill (1954–2023) (<i>Vytis Čiubrinskas</i>)	263
Elijus Juvencijus Morkūnas (1945–2023) (<i>Inga Levickaitė-Vaškevičienė</i>)	265

In Memoriam

JONATHAN HILL
(1954–2023)

Š. m. birželio 24 d. netekome profesoriaus Jonathano Hillo (Pietų Iliojaus universiteto Antropologijos, politikos mokslų ir sociologijos institutas).

Prisiminsime šį iškilų antropologą, mūsų žurnalo redakcinės kolegijos narį kaip daug davusį Lietuvos antropologijai tiek studijų, tiek ir tyrimų plėtros srityse. Jis buvo prie Vytauto Didžiojo universiteto Socialinės antropologijos magistro studijų programos ištakų. Kai 2002 m. laimėjęs Fulbright stažuotę JAV ją atlikau Pietų Iliojaus universitete, profesoriaus patarimai brandinant idėją įkurti Lietuvoje sociokultūrinės antropologijos studijas buvo neįkainojami. 2004 m. ši idėja buvo įgyvendinta VDU atidarius tokių studijų programą.

Tolesnio glaudaus bendradarbiavimo su prof. Hillu rezultatas – Pietų Iliojaus antropologijos magistro studijų sertifikato „Intercultural Understanding“ modulis, kuris jau trylika metų (nuo 2010 m.) veikia

VDU socialinės antropologijos programoje. Šis Amerikos universiteto suteikiamas studijų sertifikatas (išduodamas kartu su VDU magistro diplomu) atvėrė kelius vizituojantiems profesoriams – antropologijos profesionalams – iš prestižinių Vakarų universitetų dėstyti sociokultūrinės antropologijos kursus mūsų studentams. Keturis atskirus šios programos kursus yra dėstęs ir pats profesorius, beveik kasmet atvykdamas į Kauną (nuo 2009 m.) ir tapdamas oficialiu VDU vizituojančiu dėstytoju. Jis yra vadovavęs magistriniams darbams, nuolatos konsultavo doktorantus, rengė viešus tiriamuosius seminarus apie savo lauko tyrimus tarp Amazonės žemupio čiabuvių bei metodologinius seminarus taikant identiteto ir galios sąveikos paradigmas.

Prof. Hillas entuziastingai palaikė pastangas sukurti bendrą penkių Baltijos šalių universitetų antropologijos doktorantūrą (*Baltic Anthropology Graduate School*).

2014 m. gavus JAV antropologijos rėmimo fondo Wenner-Gren paramą, 2015–2018 m. buvo organizuojamas tarptautinės doktorantų konferencijos, seminarai ir mokyklos. Tikėtasi, kad tai peraugs į nuolatinę programą. Šiam darbui vadovavo iškilūs antropologijos profesionalai, tarp jų ir profesorius – oficialus šią doktorantūrą rėmusio konsorciumo atstovas nuo Pietų Ilinojaus universiteto kartu su Mančesterio ir Kopenhagos universitetų atstovais.

Prof. Hillas buvo žurnalų *American Anthropologist* (1989–1993) bei *Identities: Global Studies in Culture and Power* (2001–2009) redaktorius ir šia patirtimi, taip pat profesinėmis žiniomis, dalijosi tapęs žurnalo *Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos* redakcinės kolegijos nariu (nuo 2018 m.).

Profesorius labai džiaugėsi, kad Lietuvoje atsirado pirmoji VDU antropologijos programos absolvenčių įsteigta taikomosios antropologijos NVO „Anthropos“ ir su malonumu dalyvavo jos 2018 m. konferencijoje. Jis ir pats prisidėjo prie sociokul-

tūrinės antropologijos sklaidos Lietuvoje surengdamas du tiriamuosius seminarus Lietuvos istorijos institute: 2009 m. skirtą jo atliktiems etmuzikologiniams tyrimams Amazonėje ir 2013 m. – skirtą politinei antropologijai. Tais pačiais metais jis vedė tiriamąjį seminarą Vilniaus universiteto Archeologijos katedroje apie archeologinės antropologijos taikymą atliekant tyrimus Pietų Amerikos čiabuvių teritorijose.

Visada prisiminsime Jonathano Hillo nuoširdumą, nepaprastai geranorišką kolegialumą ir niekada neskaičiuotą laiką, skirtą studentams konsultuoti. Buvo nepaprastai malonu kartu su juo dirbti organizuojant dviejų *Amerikos Antropologų Asociacijos* konferencijų (Vašingtone 2017 ir Baltimorėje 2021) bei dviejų *Europos socialinių antropologų asociacijos* konferencijų (Stokholme 2018 ir Lisabonoje 2020) sekcijas, o pastaruoju metu – rengiant bendrą knygą.

Prisiminsime profesorių kaip vieną iš mūsų – puikiai supratusį antropologijos mokslo reikmę ir rėmusį jo puoselėjimą Lietuvoje.

Vytis Čiubrinskas
Vytauto Didžiojo universitetas